

vel *accessorie*. Nimirum privilegium *ad instar* explicandum est secundum privilegium alteri jam concessum; verum si *aeque principaliter* datur, non jam subit mutationes, quas fortasse privilegium primitus datum subiturum est, ita ut per se neque crescat cum illo, neque decrescat, vel pereat; si *accessorie* vel *indirecte tantum* concessum est, ita pendet a privilegio primitus et per se dato, ut cum eo augeatur, diminuatur, pereat.

216 Interpretatio privilegiorum.

1. Privilegium mere favorabile est late interpretandum. Verum fac attendas, privilegium contra legem seu jus commune per se censi odiosum.

2. Privilegium odiosum personale est strictae omnino interpretationis, nisi tamen datur *ex motu proprio*.

3. Privilegium reale, aut corpori juris insertum, aut motu proprio datum latae interpretationis est, in quantum deroget juri communi, sed non in quantum alterius juri praepjudicet.

4. Privilegium causae piae, locis piis, ordini religioso concessum semper latae omnino interpretationis est, etsi deroget legi communi etc., vel contra alias personas praepjudicium inferat.

Exempla strictae interpretationis habes: si illegitimo conceditur privilegium „ad ordines suscipiendos“, intelligitur tantum de ordinibus *minoribus*, nisi expresse addatur: „etiam sacros“; si illegitimo vel irregulari datur privilegium ad accipiendum „ecclesiasticum beneficium“, intelligitur beneficium *simplex tantum*; si per privilegium aliquis eximitur ab „oneribus suae civitatis“, intelliguntur onera *extraordinaria*, non ordinaria.

Exempla latae interpretationis sunt: si quod conceditur regularibus, intelligitur etiam novitiis, et monialibus datum; si facultas „per vicarium specialiter deputatum exercenda“ sic intelligitur, ut non requiratur deputatio in singulis casibus, sed tantum illius facultatum generis specialis expressio etc.

217 Cessatio privilegiorum.

Privilegium cessare potest per abusum, per renuntiationem (acceptam), per praescriptionem contra illud factam, per revocationem.

Sola ultima hinc breviter explicatur: alii modi rarius obtinent atque facilius intelliguntur.

1. Condita contraria lege, cui revocatio non additur, sola privilegia in corpore juris inserta censentur abrogata, siquidem haec sola instar legum sunt, quae novae legi debeant cedere, atque haec sola censentur princeps Ecclesiae singillatim nosse vel attendere. — E contrario autem, si alias quaedam privilegia revocantur, in hac revocatione privilegia in corpore juris contenta non habentur pro revocatis, eo quod instar *legum* sunt; revocantur tamen per clausulum *non obstantibus legibus contrariis*.

2. Communis clausula revocatoria *non obstantibus privilegiis* sufficit ad revocanda illa privilegia, quae non habent *specialem* firmitatem.

3. Specialem firmitatem vero habent:

- 1) privilegia religiosorum, et aliquatenus quaelibet remunerativa privilegia;

2) privilegia, quae alias hanc clausulam continent, ut pro revocatis non habeantur, nisi eorum specialis mentio fiat;

3) privilegia a Concilio generali concessa;

4) privilegia onerosa.

Quare ut haec revocata habeantur, requiritur, ut in revocatione privilegiorum dicatur: „non obstantibus privilegiis, quibuslibet“, aut: „etiam speciali vel specialissima mentione dignis“, aut: „ex plenitudine potestatis, motu proprio, ex certa scientia“, paucis, ut addatur aliquid, quo legislator (S. Pontifex) mentem suam clare exprimat.

Imo privilegia onerosa, quae per modum pacti data sunt, in revocatione nomine *privilegiorum* non comprehenduntur, sed nomine *conventionis*: de quibus confer Suarez l. 8 *de leg. c.* 37. Pauca addam postea, quando de contractibus sermo erit.

Usus privilegiorum.

1. Privilegio communiter aliquis non tenetur uti; per accidens ²¹⁸ tamen caritas aliave virtus ad id obligare potest.

2. Privilegii usus nihilominus a Superiore, etiam non supremo, imperari potest: imo plura sunt privilegia ordinibus concessa, quae, si acceptata sunt ab ordine vel communitate, pro singulis sunt norma obligans.

3. Privilegii *localis* usus etiam conceditur peregrinis in loco illo existentibus.

Tractatus III.

De discordia et concordia cum regula actuum humanorum seu de peccati reatu et bonorum operum merito.

Sectio I.

De peccato.

Lex, ut supra dictum est, objectivam constituit normam actionum ²¹⁹ humanarum, quam qui sequitur, moraliter bene, qui negligit, moraliter male agit; eademque vinculum inducit morale, i. e. necessitatem ad utrumlibet, ut scilicet aut impleatur, quod lex requirit, aut reatus culpae cum iis, quae culpam sequuntur, incuratur. Vis igitur legis consideratione reatus culpae seu peccati illustratur. Quid vero sit reatus culpae, seu quae natura peccati, eo magis considerari oportet, quia a theologo et confessario, qui in aestimandis et dijudicandis peccatis plurimum versari debet, cognitio legis praecipue desideratur, quo melius ad dignoscenda peccata juvetur.

Quapropter antequam singulas leges et praecepta, quibus vita moralis dirigitur, attentius tractemus, de *peccatis in genere* agamus oportet.

Caput I.

De notione et malitia peccati.

§ 1.

Explicatur peccatum ejusque malitia generatim.

Peccatum ex prima sua notione est legis, quatenus moralis est, voluntaria laesio. Haec est obvia et quodammodo materialis definitio. Si vero peccati naturam seu essentiam definitione clarius indicare volumus, peccatum recte dicitur *creatae voluntatis contra divinam voluntatem obligantem oppositio seu divinae voluntatis obligantis neglectus*.

220 Distinctio seu divisio fit inter:

1. Peccatum *actuale* et *habituale*. Definitio antea data solum actuale peccatum consideravit; habituale igitur est peccatum actuale moraliter perseverans — ita Suarez *de peccatis* disp. 8 n. 11, 14 et 15; Lugo *de poenit.* disp. 7 n. 48, alique. Perseverat autem moraliter tamdiu, quamdiu aut condonatione aut perfecta satisfactione, si possibilis est, deletum non fuerit.

2. *Personale* et *originale*: posterius peccatum mysterium revelatae religionis supponit, quo docemur, peccatum Adami ut capitis totius humani generis in ejus posteros transiisse, personale vero est, quod aliquis individua sua actione committit vel contrahit.

3. *Mortale* et *veniale*, prout aut pacem et amicitiam divinam atque cum ea sanctificantem gratiam et jus aeternae beatitudinis destruit — proin spiritualem mortem animae infert; aut omnia haec dona et jura substantialiter intacta relinquit atque ex natura sua veniale dignum est.

4. *Formale* et *materiale*, prout ab agente vere et voluntarie obligatio laesa est, aut objectum quidem vel actio in se objective sive secundum suam materiam spectata contra legem est, sed homo agens nesciens et nolens legem violavit.

Praeter has distinctiones, quae essentielle discrimen statuunt, aliae adsunt distinctiones, quae accidentales sunt, diversum gradum malitiae aut diversam materiam, in qua peccatur, pro fundamento distinctionis assumendo:

221 5. Peccata *malitiae*, *infirmittatis*, *ignorantiae* dicuntur, prout ex mera voluntatis electione sine ulla ignorantiae illusionem atque sensuum affectionem, aut ex impulsu passionis et tentationum sollicitatione, aut ex *culpabili* ignorantia ortum ducunt; at omnia illa peccata ex hac ratione non censentur characterem mortalis peccati exuisse.

6. Peccata *deliberata* et *subreptitia* (semideliberata), prout cum plena advertentia plenoque consensu voluntatis fiunt, aut propter adver-

tentiae plenae defectum vel voluntatis negligentiam potius quam ex consensu committuntur, atque actus plene humani esse desinunt. — Quare peccata semideliberata, in re etiam gravi, mortalia non sunt.

Distinguuntur aliquando a peccatis semideliberatis ulteriore divisione peccata indeliberata. Quod nomen si quid designat, quod peccati formalis rationem aliquo modo retineat, sic solummodo intelligi potest, ut ipsa actio, quae peccatum denominetur, in se cum nulla advertentia facta sit (ut distractio in oratione), sed ex praecedenti aliqua negligentia prodierit. Quod si obtinet, tota peccaminositas in *praecedenti* negligentia sita est, neque subsequens effectus in se formaliter peccatum est, sed in causa et denominative.

7. Peccata, quae homo committit *contra Deum*, *contra se ipsum*, *contra proximum*, designat objectum seu personas, quae *proxime* laeduntur; alioquin enim, ut dictum est, contra Deum offendit peccatum quodcumque.

8. Peccata *spiritualia* et *carnalia*, prout bona illa, quae proxime violantur, seu quibus peccata proxime opponuntur, mere spiritualia sunt, aut sensibilia seu corporalia.

9. Peccata *cordis*, *oris*, *operis*, prout sola mente concluduntur, aut verbis prolatis committuntur, aut externa actione perpetrantur.

10. Peccata *commissionis* et *omissionis*, prout fiunt prohibita actionis exercitatione aut praescriptae actionis neglectu.

De lege agentes diximus, non esse legem ullam perfectam, nisi ultimo 222 recurratur ad divinam legem, ut omnium aliarum fontem ac fundamentum. Neque igitur datur peccatum veri et proprii nominis nisi ratione divinae legis seu voluntatis obligantis laesae; aliis verbis: transgressio legis humanae propterea tantum verum est peccatum, quia Deus praecipit, ut legitimis Superioribus obedientia praestetur — transgressio vero naturalis legis propterea, quia Deus, naturae auctor, naturalem rectitudinem servari et vult et velle debet.

Neque tamen haec ita intelligenda sunt, quasi *oppositio contra divinam voluntatem* totam malitiam eamque radicalem semper explicet. Antequam enim divinam voluntatem praecipientem vel prohibentem cogitamus, jam quaedam malitia et contra rectitudinem oppositio in iis concipitur, quae sunt contra legem naturalem, imo haec ipsa oppositio est ratio, cur necessario cogitemus, Deum voluntate sua sanctissima eadem etiam prohibere. Attamen nisi hanc ipsam divinam voluntatem prohibentem vel praecipientem admiserimus, perfectum vinculum, quod nos constringat, non aderit, neque malitia plena seu mortalis in ordinis transgressione concipi poterit. V. Lugo *de incarnat.* disp. 5 n. 75 cum Lessio *de perf. div.* l. 13 c. 26: „Ante prohibitionem divinam consideratur in illis (peccatis) quaedam malitia objectiva et materialis, quatenus isti actus sunt dissoni naturae rationali, ita ut non possint recte appeti ab homine rationis compote; consideratur etiam in illis aliqua malitia formalis, non tamen mortifera, donec accedat contemptus legis et auctoritatis divinae“.

Sed operae pretium est, diversas illas malitias penitus considerare, 223 quae in peccato sive antecedenter ante divinam voluntatem aliquatenus, sive consequenter ad divinam voluntatem praecipientem aut omnino aut ut complementum reperiuntur.

Ante omnia hinc notandum est, malitiam non esse proprie aliquod esse seu aliquam entitatem, ut philosophi loquuntur. Videlicet quamquam in aliquo actu adeoque *in* aliquo esse reali et physico malitia inest, imo aliquando *in tali* actu necessario et inevitabiliter inest: tamen non est ille actus malus *propter suum esse reale* et physicum, sed propter esse rationis et relationis, quod continet, sc. propter relationem disconvenientiae seu oppositionis cum rectitudinis ordine; imo ne hoc quidem esse relationis tam positivum est, quam negativum: cfr. Suarez *de bonitate et malitia act. hum.* d. 7 s. 5 n. 13, Vasquez *in I. II.* d. 95, aliique. Quando nimirum homo peccat, tendit in objectum quidem sub ratione boni — sub ratione enim mali in rem ullam tendi a quopiam nequit —: verum simul satis videt, illud bonum inferioris esse ordinis, imo conjunctum cum malo ordinis superioris; et quamquam id videt et eo ipso percipit, se illud malum connexum multo magis aversari debere quam prosequi istud bonum atque tendentiam in hoc bonum inferius et tantum apparens a se esse cohibendam neque libere sustineri ullatenus posse, nihilominus *quod debet facere non facit*, i. e. volens nisum a se conceptum non cohibet, neque malum illud connexum satis aversatur, atque ideo male agit seu peccat¹. Hinc disharmoniam seu ordinis recti perturbationem quae in peccato est non per aliquod positivum, sed per aliquod negativum et *per defectum* intelligimus. Quare peccatum recte non τῶν esse, sed nihilo adnumeratur, vel potius infra nihilum ponendum est.

224 Multiplex vero est illa perturbatio et rectae hominis relationis laesio, quam peccatum quodlibet secum fert, maxime mortale. Id enim hinc statim monendus est lector, ea, quae nunc dicturi sumus, per se *mortali* peccato competere, veniali peccato quaedam nullatenus, quaedam sensu diminuto inhaerere, ut fusius infra dicemus.

Prima igitur deordinatio est *contra ipsam rationalem naturam*, qua peccator propriam dignitatem laedit, atque foedare audet.

Secunda: sequitur, ut, quoniam rationalis natura ad totum genus humanum spectat, etiam *bonum universale et commune humani generis* laedatur. — Quae duae deordinationes, quamquam in se malum quoddam sunt, et ut evitentur ipsa ratio postulat: vinculum tamen, quo homo ex hac sola causa ligatur, valde imperfectum est, ac proin non nisi imperfecto modo laesio seu peccatum exinde oriri potest.

Tertia, eaque gravissima, *deordinatio contra Deum* committitur, i. e. divinae voluntatis obligantis contemptus est, qui ipsius est legislatoris contemptus.

Nam eo ipso, quod homo concipit, hoc et illud sibi esse illicitum, etiam id sibi prohibitum esse considerat a supremo legislatore, cujus voluntati obliganti se sentit subjectum, sed quam transgrediens contemnit.

225 Porro contemptus ille tot diversos respectus seu malitiae rationes habet, quot sunt tituli, quibus homo Deo ejusque sanctissimae voluntati subordinetur. Tot enim rationibus contra rectum ordinem atque

¹ Quod in ipso actu, qui maxime intrinsicus seu essentialiter malus est, in odio contra Deum, obtinere, egregie demonstrat V. Frins in *foliis period. Oenipont.* a. 1887 sub inscriptione *Philosophica de moralitate, zur Philosophie der Sittlichkeit.*

ipsum Deum delinquit, qui divinae voluntati resistit. Tituli autem illi brevi compendio enuntiantur, si dicimus Deum supremum Dominum omnium atque gubernatorem universi, principium et finem omnium rerum. Singula sunt perpendenda¹.

1. Primo igitur consideranti occurrit titulus universalis gubernatoris, quo Deus per supremam suam jurisdictionem et gubernationem homini praecipit: — hunc titulum peccator *obedientiae laesione* negligit.

2. Supremam illam jurisdictionem Deus tenet summo et absoluto modo, quoniam absolutus est omnium rerum Dominus atque in ipsum etiam hominem plenissimum dominium exercet, quo se abdicare tamquam fons omnis esse prorsus non potest. Unde fit, ut omnia, quibus homo utitur, atque ipse homo totus minus sui ipsius sit, quam Dei. Hoc dominium peccator abusu rerum, quae Dei sunt, laedit, atque ita quandam *injustitiam* contra Deum committit.

3. Qua summus Dominus et supremus gubernator Deus excedit infinite omnem magnitudinem et perfectionem, quam cogitare possumus; ac propter summam illam excellentiam et majestatem supremus honor atque adorationis cultus ei debetur, qui per virtutem religionis ei praestatur. Peccator vero contra hunc honorem offendit, Deum dehonorat atque contemnit, ideoque implicite quandam *irreligiositatem* committit. Quae dehonoriatio augetur propter Dei omnipraesentiam: quo fit, ut peccator ei quodammodo in faciem resistat atque *contumeliam* irroget.

4. Ut principium omnium rerum Deus nobis insuper continuo ante oculos ponit profusissimam suam liberalitatem atque beneficentiam, qua tot donis et bonis, quibus utimur, nos instruxit: imo longe major illa beneficentia per ea manifestatur, quae fides nos docet de redemptione, sanctificatione, glorificatione. Hanc igitur summam beneficentiam spernens atque despiciens peccator foeda *ingratitude* peccat.

5. Relatio Dei ut *finis* ultimi in aliis quidem attributis jam continetur, at ex oppositione peccati ad hanc relationem formaliter nova quaedam malitia apparet, eaque tanto gravior, quod summa benignitate Deus in intuitiva et beata sui visione supernaturalis finis noster ultimus voluit esse. Omnis igitur nostra actio ad id tendere debet, ut sit praeparatio et accessus ad Deum in beata fruitione possidendum. Verum peccator in alia re seu creatura quiescit, suam beatitudinem in ea

¹ De his et subsequentibus malitiis, quas in peccato inesse dicturus sum, ne ultra veritatem exaggerentur, id observari debet, inesse quidem has malitias, at *per se* potius indirecte vel in causa tantum, atque ab homine peccante, quum valde in confuso tantum advertantur atque mente concipiantur, non ut in se sunt, sed secundum hanc confusam cognitionem contrahi. — Toto igitur coelo distant hae malitiae, prout in *quolibet* mortali peccato inveniuntur, ab ea malitia, quae habeatur in directo et formali contemptu Dei, odio Dei etc.: sine comparatione enim pejus est directe et formaliter eam malitiam velle, quae alias latens tantum adest atque in quodam germine admittitur. — In confuso sc. rem percipio, si non clare et distincte, ut notis suis distinguitur ab aliis, sed notis magis genericis, vel si *cum* seu *in* alio eam cognosco: attamen *confusa ea cognitio* gravem malitiam non tollit, si *plena* hujus est *attentio*.

quaerit; quo hoc committit, ut et ipse Deum tamquam beatum suum finem implicite et interpretative spernat, et demeritorie a Deo ut suo fine excidat: — delinquit *contra concupiscentiae amorem* erga Deum, de quo n. 314.

6. Sed etiam contra finem ultimum absolute sumptum peccator delinquit, quem amore benevolentiae erga Deum prosequi tenemur. Hac caritate in Deum, quae propter supernaturalem unionem cum ipso vera amicitia est, omnia quae Dei sunt, nostra facimus, ac vicissim nosmetipsos totos in Deum transfundimus. Peccator autem hanc amicitiam solvit, quae imprimis eam affectuum unionem postulat, ut cum divina voluntate ejusque mandatis nos conformemus. Loco amicae mentis, ad quam provocari debet tot rationibus, quot in Deo perfectiones summe amabiles concipere licet, erga Deum inimicum animum gerit, ea amplectens, quae Deus summo odio prosequitur — delinquit igitur *contra amorem caritatis inimicitiam* et quadam interpretativa ratione odio contra Deum.

7. Deus quidem semper *suum* finem, gloriam externam, consequitur, at non eo modo, quo antecedenter vult, sed quo consequenter ad peccata commissa. Consequenter enim ad peccata vult peccatorum poenas et condemnationem, quam minatur peccanti severissimam. Nihilominus peccator sciens, hanc in Deo inesse atque ab eo exerceri justitiam distributivam et vindicativam, divinam iram parvi pendit et despectui habet — contra illa Dei attributa *audacia et temeritate* delinquit.

226 Ad rationes hucusque expensas, quae ex ipsa divinitate petuntur, transire possumus ad eas, quas mysterium incarnationis et redemptionis ex parte Dei incarnati nobis suppeditat. Hac igitur ratione

8. peccata re ipsa causa sunt, cur Christus Dominus turpissimam et crudelissimam mortem subire debuerit. Qui igitur, quum haec sciat, nihilominus peccat, volens se causam facit passionis et mortis Dei incarnati, atque hoc sensu *Deicidii* reus est.

9. Christi Domini redemptione novum foedus inter Deum et homines initum est; quare sicut Judaei propter laesam legem foederis violati incusabantur, ita hominem christianum peccantem *foedifragum* et *fidei laesae* reum recte dicimus: attamen haec circumstantia, quum veri voti Deo facti rationem secum non ferat, sed firmioris tantum propositi exsequendarum earum obligationum, quae aliunde jam adsunt, malitiam specie distinctam inducere non videtur, nisi attendas ad consequentem (10), videlicet:

10. Hoc foedus consecratione quadam confirmatum est, qua Christus fideles suos sibi intime univit, atque spiritualibus donis, sacramentali caractere, ipsoque Spiritu Sancto consignavit: quare homo christianus peccans seipsum et animam suam Deo consecratam laedens actionem certo quodam sensu *sacrilegam* committit.

227 Quod vero in se ipsum atque ad suam perniciem peccator committit, novos porro respectus aperit, qui peccati malitiam demonstrant. Igitur ratione effectuum, quos peccatum inducit, peccator committit:

11. Propriae animae foedam expoliationem, imo *spirituale quoddam suicidium*: quum demeritorie exstinguat plerosque supernaturales habitus et dona, praecipue vero caritatem et gratiam sanctificantem, in qua supernaturalis vita consistit, qua deficiente, anima coram Deo mortua est.

12. Accedit, quod homo in statu peccati existens *servus diaboli constituitur*, atque abundantiore modo ejus infestationibus se obnoxium reddit.

Nota: Ad 1. cf. Jac. 2, 10, qui hanc oppositionem ad legislatorem 228 effert his verbis: „Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus“. V. etiam Jer. 2, 20.

Ad 2. Hunc abusum creaturarum et injustitiam quandam contra Deum, eo graviores esse intelliges, si perpendis, Deum quasi cogi, ut in ipsis peccaminosis actibus concursus physicum praestet. Quanto igitur jure Deus Is. 43, 24 conqueritur: „Servire me fecisti in peccatis tuis“.

Ad 3. cf. Rom. 2, 23: „Per praevaricationem legis Deum inhonoras“: imo additur alia causa, cur peccatum sit contra Dei honorem „nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est“ v. Is. 52, 5; Ezech. 36, 20.

Ad 4. cf. 2 Reg. 12, 7 sqq., quo loco Deus Davidi peccati malitiam exprobrat propter ingratitude.

Ad 5. cf. Phil. 3, 19, ubi S. Paulus emphatice significat, peccatorem creaturam, cui inhaereat, sibi quasi Deum et idolum constituere: cui similes sunt innumeri textus V. T.

Ad 6. conferri potest Joan. 3, 20: „Omnis enim, qui male agit, odit lucem“ et ib. 15, 23 et 8, 12; insuper cf. Jer. 2, 32 et c. 3, ubi Deus quasi amicas querelas effundit contra populum suum ob neglectam et spreptam suam amicitiam.

Ad 7. cf. Is. 33, 14 et Sap. 5, 2—15.

Ad 8. applicari potest aliquo sensu, quod S. Paulus ad Hebr. 6, 6 de apostasia a fide dicit: „Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes.“

Ad 9. cf. inter alios textus prophetarum Ezech. 2, 3 sqq.; Jer. 31, 32 cum Hebr. 10, 29.

Ad 10. cf. 1 Cor. 3, 17: „Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos“; v. ib. 6, 19 et 2 Cor. 6, 16.

Ad 11. v. Tob. 12, 10: „Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt animae suae“, et 1 Joan. 3, 14: „... qui non diligit, manet in morte“.

Ad 12. v. 1 Joan. 3, 8: „Qui facit malum, ex diabolo est“, et Rom. 6, 16; 2 Petr. 2, 19.

§ 2.

De distinctione inter peccatum mortale et veniale.

Peccatum veniale vi vocis illud peccatum designat, quod per se a 229 vitae aeternae consecutione non excludit, ideoque veniam meretur; mortale vero illud, quod, nisi deletum fuerit, per se ab aeterna vita excludit.

I. Esse ejusmodi diversa peccata, S. Scriptura cum Traditione manifeste demonstrat, et ratio ipsa probat.